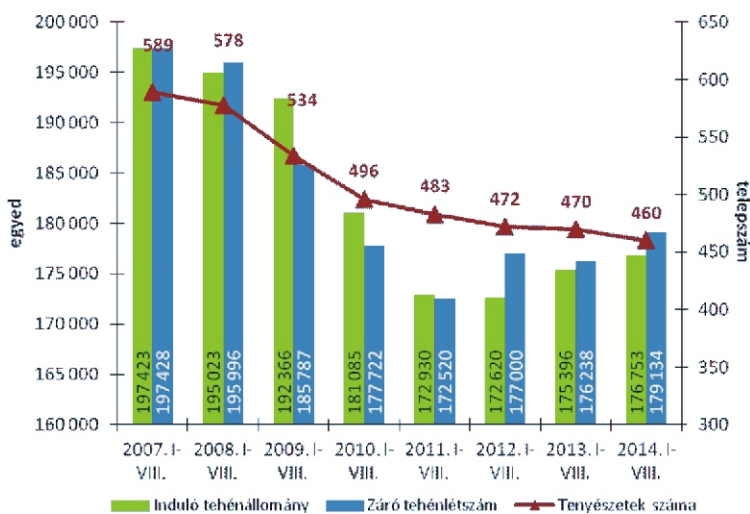
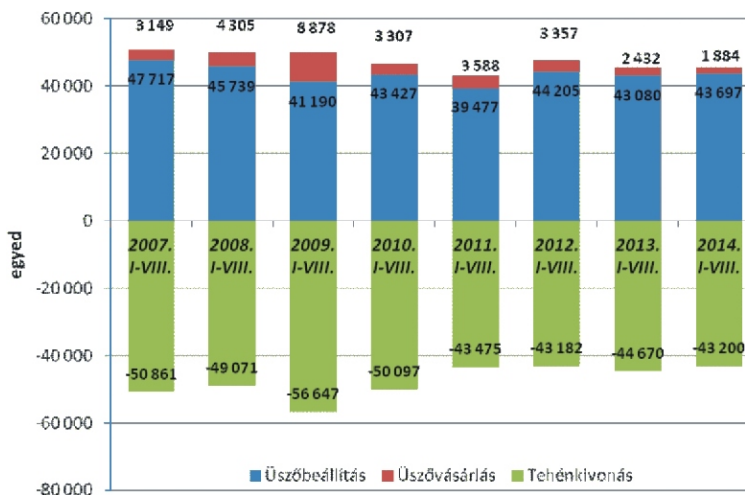

IX. A TEJÁGAZAT ÖKONÓMIÁJA

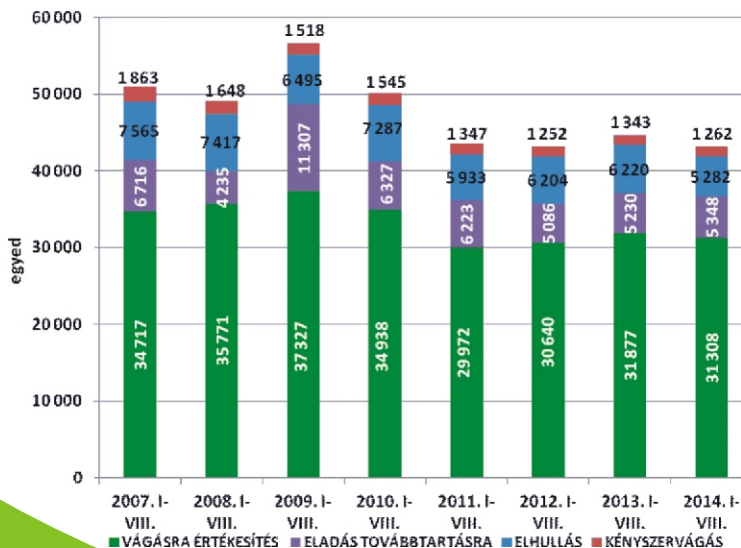
1. ábra: Az „A” módszerrel ellenőrzött tenyészetek száma, induló és záró tehénlétszáma (db, 2007-2014., I-VIII. hó)

2. ábra: Az üszőbevétel és tehénkivonás alakulása az „A” módszerrel ellenőrzött tenyészetekben (db, 2007-2014., I-VIII. hó)

3. ábra: A tehénkivonás megoszlása az „A” módszerrel ellenőrzött tenyészetekben (db, 2007-2014. I-VIII. hó)

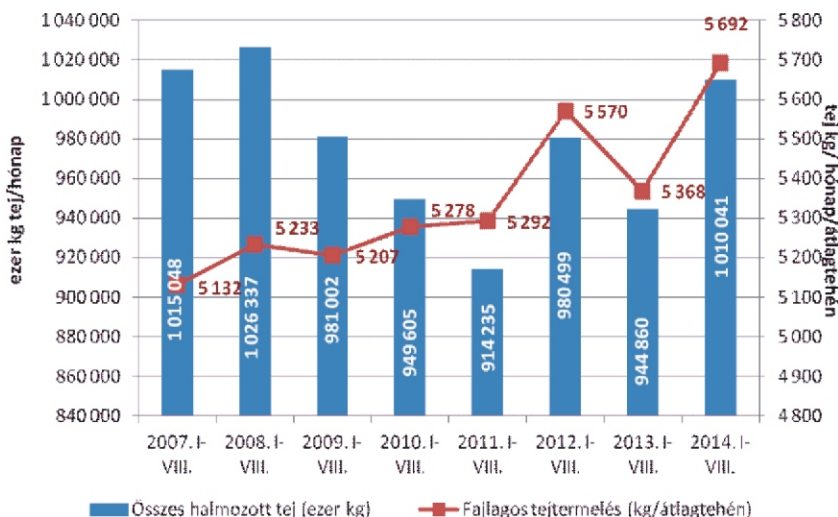

Az „A” típusú ellenőrzésben résztvevő tenyészetek száma 10-zel (-2,1%), 460-ra csökkent az elmúlt év azonos időszakához képest, ugyanakkor az év eleji nyitó tehénlétszámhoz képest az augusztus végi záró tehénlétszám 2.381 egyeddel, valamelyest (+1,3%) nőtt. 2014. augusztus végén a tavaly augusztuséhoz képest 2.896-tal (+1,6%) több tehenet tartottak a termelésellenőrzött állományokban. Júliushoz képest az „A” módszerrel ellenőrzött tehenészetek száma nem változott, míg az elmúlt 8 év alatt számuk 21,9%-kal (-129) csökkent. 2007. augusztusa óta a záró tehénlétszám ennél kisebb mértékben, 18.294 egyeddel (-9,3%) csökkent, így a telepenkénti átlagos tehénlétszám 335-ről 389-re nőtt. A termelésellenőrzött tehénlétszám 2011. óta enyhén növekedett.

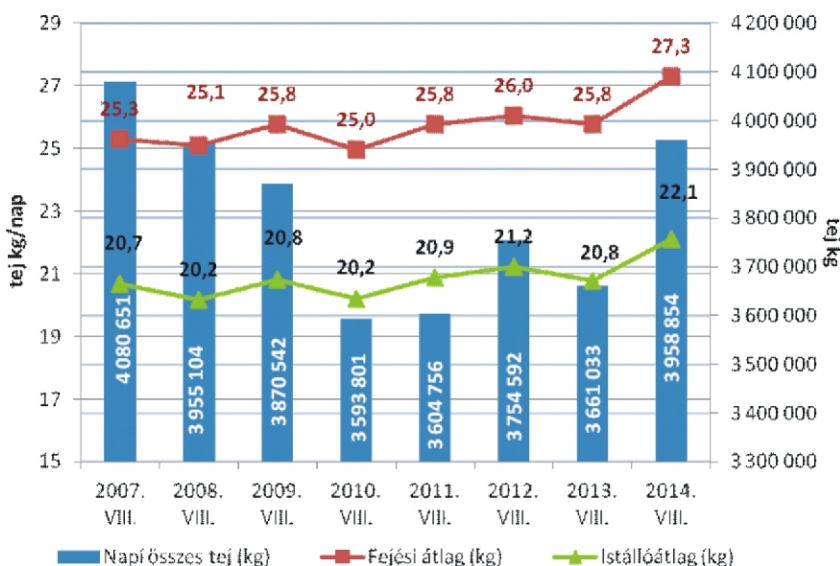
Az „A” típusú ellenőrzésben résztvevő tenyészetek januári 1-jei induló tehénlétszáma 2013-ról 2014-re kismértékben (+1.357 tehén; +0,8%) nőtt, de 2014 első nyolc hónapjában a tehenek száma ennél már nagyobb mértékben emelkedett (+2.381 egyed; +1,3%). Ennek elsődleges oka, hogy a kivont tehenek száma jelentősen, -3,3%-kal (-1.470 tehén) kisebb a tavalyi év azonos időszakához képest, míg az egyébként is magas szinten lévő üszőbeállítások száma valamelyest tovább emelkedett (+617 egyed, +1,4%). Az állománypótlás egésze szempontjából kevésbé meghatározó üszővásárlások száma rekord alacsonyra, 2 ezer üsző alá csökkent 1 év alatt (-548 egyed; -22,5%), augusztusban csak 24 üszőt vásároltak a tehenészetek. A tehénkivonás alacsony szinten maradása egyértelműen az állomány bővülését vetíti előre. Összességében elmondható, hogy az idei év eddig eltelt részében a termelésellenőrzött tehénállomány stabilizálódása, érezhető növekedése figyelhető meg.

Az állományváltozási adatokon belül, a tehénkivonás megoszlását tekintve elmondható, hogy a vizsgált 8 éves periódus teljes időtartama alatt az év első hét hónapjában az állományból kivont tehenek döntő többségét vágásra értékesítették (65,9-72,9%-át). A selejtezett tehenek száma az idei periódusban meghaladta a 31,3 ezret, ami az összes tehénkivonás 72,5%-ának felelt meg. Ezen felül a tehénkivonások 2,9%-áért a kényszervágás (1.262 egyed), 12,2%-áért (5.282 egyed) pedig az elhullás volt felelős, amelyek a legalacsonyabb részarányok közé tartoznak a megelőző 7 év azonos időszakához képest, míg az átlagoshoz hasonló arányban (12,4%-ban, 5.348 egyed), továbbtartásra értékesítették az állatokat. A tehénkiadás megoszlása nagyon hasonló volt az előző év azonos időszakához, annyi különbséggel, hogy a kivont tehenekből kevesebb hullott el és többet értékesítették vágásra. A 2014. január 1-jei induló tehénlétszámhoz viszonyítva augusztus végéig a tehenek 24,4%-át vonták ki a termelésből, 17,7%-ukat selejtezték, 0,7%-ukat kényszervágták és 3,0%-uk elhullott.

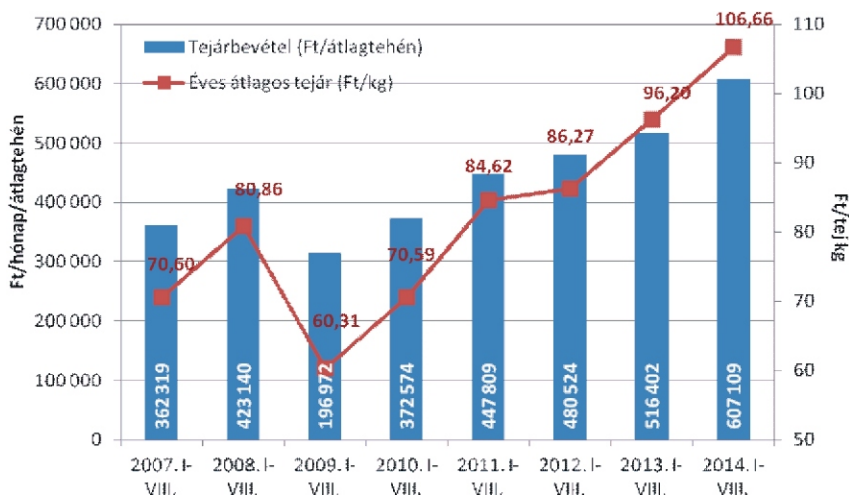
4. ábra: Összes halmozott és fajlagos tejtermelés az „A” módszerrel ellenőrzött tenyészetekben (db, 2007-2014. I-VIII. hó)

5. ábra: Fejési és istállóátlag, valamint a napi összes tejtermelés az „A” módszerrel ellenőrzött tenyészetekben (2007-2014., I-VIII. hó)

6. ábra: Tejárbevétel és az éves átlagos tejár az „A” módszerrel ellenőrzött tenyészetekben (2007-2014. I-VIII. hó)

Az „A” típusú ellenőrzésben részt vevő tehenek számának csökkenése csak 2011-ig volt egyértelműen látható az összes halmozott januári-augusztusi tejtermelésben, azóta ismét növekedésnek indult. Ennek oka, hogy az elmúlt 8 év alatt a kalkulált átlagtehenenkénti fajlagos tejtermelés az év első nyolc hónapjában 560 kg-mal (+10,9%) 5.692 kg-ra nőtt, ezen belül az elmúlt egy év alatt kiemelkedő mértékben, +324 kg-mal (+6,0%) emelkedett. A fajlagos tehenenkénti tejtermelés még az eddig rekordévnak számító, 2012. évi termelést is felülmúlja 122 kg-mal. A valamelyest emelkedő állatlétszám és a növekvő fajlagos tejtermelés eredője a bővülő összes halmozott tejtermelés, ami nagyobb, mint az elmúlt 5 évben bármikor (a tavalyi év hasonló időszakának termelését több mintegy 65 ezer kg-mal, +6,9%-kal haladja meg), és kezdi megközelíteni a 2007. évi termelési szintet, ami az év végére el is érhető, ha az idei kedvező folyamatok az év utolsó harmadában is folytatódni fognak.

A nagyobb összes halmozott tejtermelés természetesen megmutatkozik a magasabb napi összes tejben is. 2014. augusztusában ez a mutató jóval magasabb volt az előző év augusztusi adatához képest (+297.821; +8,1%), és megközelítette a vizsgált 8 éves periódus eddigi legmagasabb, 2007. augusztusának napi termelési szintjét is. Emellett az elmúlt 8 év augusztusi tejtermelési adatait vizsgálva 2014-ben volt mind a fejési átlag (27,3 kg), mind az istállóátlag (22,1 kg) a legmagasabb, 1,99, ill. 1,43 kg-mal több (+7,9%, ill. +6,9%), mint 2007. augusztusában, és 1,52, ill. 1,33 kg-mal több (+5,9%, ill. +6,4%), mint 2013. augusztusában. A fejési és az istállóátlagnak - az éves ingadozások ellenére - egyértelműen növekedő trendje figyelhető meg az elmúlt 8 év alatt.

Az átlagtehenenkénti tejárbevétel 2014. első nyolc hónapjában kimagasló mértékben, 17,6%-kal (!) nőtt a tavalyi év azonos időszakához képest, ami kisebb részben a fajlagos tejtermelés jelentős, 6,0%-os növekedésének volt köszönhető, nagyobb részben pedig a termelői tejár robusztus, 10,9%-os (!) emelkedésének. Ugyanakkor a világpiacon a tejtermékek árak enyhén csökkennek, és az oroszországi importtilalom a tejárak további mérséklődését eredményezi, különösen az EU-ban. Az EU sajtok legnagyobb exportpiaca Oroszország volt, így a sajtok alapanyagul szolgáló, főlegessé vált tej egy részét jobban tartósítható termékek, például tejpor és vaj gyártására irányították át. Ezen termékek uniós ára már most számottevően esett, és egy-két hónapon belül várható az alapanyagként szolgáló termelői tejár jelentősebb mérséklődése is. Mivel a magyarországi tejárak követik a nemzetközi trendeket, az év közepére (május-június) a termelői tejárak növekedése megtört, sőt augusztusra mintegy 10%-os csökkenés következett be. A nyerstej termelői ára augusztusra már 100,1 Ft/l-re esett, ami csak 5%-kal haladja meg a tavalyi ilyenkorit, és további esés várható. Összességben az elmúlt 8 év alatt 2007. első kétharmadához képest a tejár 51,1%-kal emelkedett, ami a fajlagos tejtermelés 10,9%-os növekedésével együtt 67,6%-os tehenenkénti tejárbevétel-növekedést jelentett.

Dr. Ózsvári László PhD, MBA

tanszékvezető egyetemi docens
SZIE ÁOTK, Állat-egészségügyi Igazgatástani
és Agrárgazdaságtani Tanszék